

YALAN ÜZERİNE YAZILAR

OYUN VE YALAN

Oyun insana özgü değildir, hayvanlarda insanlar gibi oynar.

Oyuna ilişkin bütün temel yaklaşımlar hayvanların yaşamında da mevcuttur.

Yaşamın temel belirlenmişliklerinin dışında oyunda yeni bir hayat buluruz.

Dünyayla ilişki kurmamız oyun olmadan mümkün olamazdı.

En başından bu yana evrene ve doğaya rağmen var ettiğimiz her şeyi oyunsallıkla başardık.

Eğer her şeyi en gerçek haliyle, en rasyonel şekilde kavrasaydık, bilseydik, muhtemelen bir tür olarak var olamazdık.

Bu nedenle çevremizdeki her şeyi soyutladık, yorumladık.

Kuşkusuz önce kendimizi, sonra başkalarını kandıracak iyi yalanlar atmak zorundaydık.

Başlangıçta yalanlarımız bizi ayakta ve hayatta tuttu.

Sonraları çoğu zaman yalanlarımız ayaklarımıza dolanmaya başladı.

Bazen yalanlarımızın dehlizinde kaybolduk, bazen yalanlarımızdan gerçeğe uzanan yollar bulduk.

Oyun konusunda en kapsamlı çalışmayı bildiğimiz kadarıyla Johan Huizinga yaptı.

Babası fizyoloji profesörüydü, annesi o iki yaşındayken öldü.

Dilbilim okudu, sonraları şarkiyatçı oldu, 2. Dünya Savaşı'nda faşizme karşı ilkeli bir duruş sergiledi.

“ Homo Ludens “ “ Oynayan İnsan “ adlı eşsiz bir eser yazdı.

Günümüzde oyun kavramı ele alınırken hala başucu kaynaklarından biridir bu kitap.

Huizinga oyun kavramını alabildiğine geniş bir zemine oturttu.

İlkesel olarak oyun ciddiyetin karşıtı kabul edilir, yani oyun ciddi olmayandır.

Bu da oyun için son derece geniş bir çerçeve imkanı sağlar.

Oyun ahlaki bir işlev taşımaz, erdem veya günah içermez, oyun kendine içkindir ve kendisi için vardır.

Oyun oynarken dünyadan koparız, zamanın nasıl geçtiğini anlamayız, kendimiz ve başkaları için yeni bir evren oluruz.

Bu nedenle, çocukken hava kararıp ezan okunmasına ve annemiz bizi yemeğe çağırmasına rağmen gidesimiz gelmez.

Sonucu anne terliğı olsa da, oyundan kopmak istemeyiz, oyun bitmesin isteriz.

Hareket halindeki insan vücudu en etkin, en gösterişli, en estetik halini oyunda bulur.

Dolayısıyla oyun ve güzellik kavramlarının çok fazla bağlantısı vardır.

Güzel olan her şey biraz oyunsal, oyunsal olan her şey biraz güzeldir.

Oyunda emir yoktur, gönüllü eylem vardır.

Yavru hayvanlar veya çocuklar eğitilirken fiziksel gelişimleri ve seçmeci davranış geliştirmeleri için oyun esastır.

Öte yandan oyun keyfe kederdir, ertelenebilir veya iptal edilebilir, oynamaya mecbur değilizdir, istersek, seçersek oynarız.

Zorunluluk, ödev, görev oyunda olmaz, ciddiyetin değeri arttıkça oyunun değeri azalır.

Oyunla gündelik hayattan, asıl hayattan kurtuluruz.

Oyun herkesi içerebilir, izleyenlerde kendilerini oyunun içinde kabul edebilir.

Oyun kendi zaman ve mekan algısını yaratır, sonuna kadar oynanır, kendi akışına ve anlamına sahiptir.

Bağlanmalar, ayrılmalar ve birbirinin içine geçmelerle oyun hayatı taklit eder.

Tüm oyunlarda tekrarlar, nakaratlar, zincirler, dokular, örüntüler vardır.

Oyunla ibadet arasında bir fark yoktur, aynı özle şekillenirler, bizi dünyadan koparırlar.

Arena, oyun masası, sihirli çember, tapınak, sahne, perde, mahkeme aslında aynı mekânsal ihtiyacın farklı tezahürleridir.

Hepsi tahsis edilmiş, ayrılmış, özelleştirilmiş, kutsallaşmış alanlardır. Aslında hepsi geçici bir dünyadır ve “mış gibi” yapma alanlarımızdır.

Çocuklar, deliler ve toplumun handikaplı kesimlerinin oyun oynamasına daha çok izin verilir.

Çünkü onlar zaten hayat oyununun dışındadırlar ve bu yüzden kendi dünyalarını yaratmaları mazur görülebilir.

Onlar yaşamlarını gerçeklerle sürdüremeyecek durumdadırlar, yetersizdirler ve yalanlara ihtiyaçları vardır.

Büyükler, olgunlar, yöneticiler, liderler oyun oynamaz, çünkü onlar ciddi işler yaparlar.

Ya da bize öyle aktarılır, belki de en büyük yalan da budur aslında.

Trump'ın veya Musk'ın Dünya'yı algılayış biçimlerinin oyunsal olmadığını kim iddia edebilir ?

Televizyonların ve her tür ekranın bizi sürekli oyunlara davet etmesi bir tesadüf mü ?

Sosyal medyada birbirimize mutlu insanları oynuyor olmayalım sakın ?

Her kavram gibi oyun kavramını da ele alırken derinlemesine düşünüp, dikkatli davranıp, doğru kararlar almalıyız.

Doğal yanı ile örneğin çocukların gelişimi için elzem olan oyunu ne kadar desteklememiz gerekiyorsa, büyüklerin “ mış gibi “ yaparak ve hatta zaman zaman oyunun doğallığını çalarak kurdukları yalancı cennetlerden de o denli uzak durmalıyız.

Kapitalizm ahlaksızlıktır demiştik bir yazımızda.

Gencecik kızlardan “ lolitalar “ yaratan, onları billboardlarda sergileyen kapitalizmle, sürekli kadın bedenini bir haz nesnesi olarak gören kapitalizmle, cinsel suçları mahkemelerde yargılayan kapitalizm bir paranın iki yüzü gibidir.

Kapitalizm suç üretir ve adalet dağıtır.

Kapitalizm cambaza baktırıp paralarımızı çalar, eşeğimizi kaybettirir ve bulduğumuzda sevinmemizi ister.

Ve günümüzde oyun tüm doğallığından sıyrılarak kapitalizmin kullanışlı aparatlarından biri oluverir çoğu zaman, kapitalizm oyunlarımızı da çalar.

Çocukluklardan çocukluğunu, gençlerden gençliğini çalıp, tazelik ve yenilik adına onların geleceklerini mahveden kapitalizmin oyunsallığı tahammül edilemez bir riyakarlık içerir. Toplumsal çürüme sanıldığı gibi her zaman devlet eliyle gerçekleşmez.

**Zaman zaman toplumda bugününü kurtarmak için geleceğine
ihanet eder.**

**Yaşamadan yaşlanan kuşaklar, çocuklar ve gençler üzerinden
elini çekmez kimi zaman.**

**Her kuşağın kendi geleceğini tayin etme hakkı vardır ve bu hak
kutsaldır.**

**Bir çağ yıkılıp yeni bir çağ kurulurken başkalarının hayatlarından
çalarak yaşayanların tarihte onurlu bir yerleri olamayacağını
bilmeliyiz.**

**Hannibal gibi “ Ya yeni bir yol bulacağız, ya yeni bir yol yapacağız
“ demiyoruz biz.**

YOL BİZİZ diyoruz.

KAPİTALİZM VE YALAN

Kapitalizm nasıl var oldu ?

Defalarca yok olma tehdidi ile var olan bu sistem nasıl oldu da ideolojik hegemonyasını bu denli geliştirip, pekiştirdi.

Kapitalistlerin hikayeleri şöyle başlıyor.

Henrı Pirenne'ye göre ilk kapitalistler toprağa bağlı köylüler değillerdi.

Toprakla değil ticaretle uğraşan, denizlerde risk alarak var olmaya çalışan, dışsal bir varoluşa sahip insanlardı.

Pirenne'ye göre bu şartlar ilk kapitalistleri yerleşik yaşayan köylülere göre daha cesur hale getirmişti.

Denizci tüccarlar olarak ilk kez Venedik'te ortaya çıktılar çünkü şartlar burada onlar için daha uygundu.

Eğitimin ruhban sınıfının elinde olduğu Avrupa'nın diğer kentlerinin aksine, Venedik'te kitlesel bir okur yazarlık söz konusuydu.

Bu kentte kapitalizmin her zaman can suyu olmuş kredi sistemi çok yaygındı.

Krediler deniz seferlerindeki riski üstlenebilmek için çok önemli bir araçtı.

Denizde hiçbir şeyin garantisi yoktu, bu seyahatlerde emsalsiz bir zenginlik oluşabileceği gibi, canınızı veya malınızı da kaybedebilirdiniz.

Bu nedenle kapitalizm ta en başından bilinmezliklerin ortasında riskin göbeğinde doğdu.

Doğduğu topraklar fiziken Batı'da olsa bile, ruhsal olarak Batı'da değildi.

Aksine Venedik kendini doğuyla yaptığı ticarettten dolayı batıdaki doğu ve doğudaki batı olarak gördü çoğunlukla.

İstanbul onun kardeşiydi, onunla rekabet etti ve onunla uzlaştı, Venedik kendini sadece onunla kıyasladı.

Benzersiz coğrafi konumlarıyla her ikisi de su uygarlıklarının iki farklı iz düşümüydüler.

Venedik önceleri Cenova, Marsilya ve Barselona'yı etkiledi, ardından Alpleri aşarak kuzeye doğru ilerleyip karasal ticareti de geliştirdi.

Topraktan umduğunu bulamayan, alamayan, yoksul köylüler, tüccarların gezgin dünyasına öykündüler.

Limanlar, panayırlar, pazarlar arasında dolaşıp durdular.

Bu yoksul köylülerin önceleri satacak malları yoktu, bu nedenle bedenlerini kiraladılar.

Gemici, kürekçi, hamal oldular, ilk kapitalistler, dipten, ölümün kıyılarından geldiler.

Tüccarlardan gördükleri ve öğrendikleri gibi risk aldılar, fırsat kolladılar.

Gezginlikleri ve hareketlilikleri sayesinde hangi malın nereden alınabileceğini, hangi malın nerede ihtiyaç haline geldiğini öğrendiler.

Girişimci oldular ama karşılarında kiliseyi buldular.

Kilisenin " Adil Fiyat " öğretisi aldıkları riskleri düşündüklerinde onlara anlamsız geliyordu örneğin.

Bu nedenle kendi aralarında kardeşlik örgütleri kurarak, ortak savunma ve saldırı stratejileri geliştirdiler.

Pazarlarda veya panayırlarda bir anlaşmazlık olduğunda onlar lehine ifade verecek kardeşlerini hep yanlarında buldular.

Deniz ticaretindeki ilkeleri referans aldılar.

Gemilerin oluşturduğu küçük filolar gibi onlarda küçük ticari gruplar oluşturdular.

Böylece güvenliğin sağlanmasının ancak kolektif bir davranışla mümkün olabileceğini gördüler.

Gilde ya da Hanse isimleri ile anıldılar önceleri yani esnaf birliği, lonca olarak tanımlandılar.

Silahlı kervanlarla, bağlılık yemini ettikleri kardeşleriyle ve ticari örgütlülükleriyle her seferinde daha uzak şehirlere ulaşmaya çalıştılar.

Zeka ve enerjilerini yavaş yavaş akılcılığa ve kurnazlığa dönüştürmeye başladılar.

Komüniteleri sayesinde artık çok daha az kaniyorlar ve çok daha fazla kandırıyorlardı.

Ticaretle uğraşmanın aşağılık olduğunu düşünen aristokratlar ve krallar tarafından hor görülüyorlardı.

Kilise ise bu ne yapacağı belli olmayan gezginlere karşı hınç doluydu, onlar düzeni bozuyorlardı.

Bu gezgin tüccarlar özgür olmayan anne babalardan doğmuşlardı ve bir kısmı köle çocuğuydu.

Onlar için gezgin olmak toprağa bağlanmaktan daha mantıklıydı çünkü kaybedecek hiçbir şeyleri yoktu.

Özgürlük istemiyorlardı çünkü özgür olmadıkları kanıtlanamıyordu.

Özgürlük onlar için kullanılan ve sınırlanan hareketli bir durumdu. Köylülerin toprağa bağlılıklarıyla oluşan fiili kölelik durumu onlar için geçerli değildi.

Toprağa veya herhangi bir şeye bağlı olmadıklarından, fiili olarak özgür oldukları varsayılıyordu.

Bu yersiz yurtsuz halleri onları durağan toprak hukukuna değil hareketli kamu hukukuna bağlıyordu.

Bu nedenle klasik mahkemelerde değil, onları yargılayabilecek özel mahkemelerde yargılanabiliyorlardı.

Bu imkanı da onlara protestanlıkla atomize olmuş küçük şehir devletlerinin prensleri sağlıyorlardı.

Gittikleri yerlere ticari, sosyal ve kültürel canlılık götürüyorlardı bu nedenle kolayca reddedilemiyorlardı.

Mücadele ettikleri toplumsal kesimleri geriletmek için kendi aralarında bir çeşit anayasa oluşturup kendi ticaret yasalarını yani iç hukuklarını oluşturdular.

Böylelikle yeknesak bir dünya görüşü ve perspektif oluşturabildiler.

Önce kendi mekanizmaları ile birbirlerini denetliyorlar ve gerekmedikçe mahkemelere başvurmuyorlardı.

Bu onları bizzat yeni kamu yapıyordu, dolayısıyla kamuyu yeniden yapılandırıyorlardı aslında.

Böylelikle yalnızca özgür değil artık ayrıcalıklıydılar.

Onlar da tıpkı kilise ve soylular gibi kendi kurallarını koymayı kendi yasalarını yapmayı öğrenmişti artık.

Dünya artık onlara gülümsüyordu ve onlara göre gelecek onlarındı.

Hukuk onlar için en sade anlamıyla kendi düzenlerini yaratma çabasıydı.

Kurmak, tutmak, koymak, benimsemek, seçmek, bağlamak, paylaşmak, bir araya getirmek, eş değer kılmak, yerleşik olmak ve en nihayetinde düzen kurmak onların hukukunun temeliydi.

Bu nedenle onlar da hukuklarını uygulayabilmek için psikoposların kurdukları ruhani kentlerin yanı başında kendi tüccar kentlerini kurmaya başladılar.

Kentlerinin çevresini önce tahta çitlerle sonraları taş duvarlarla ördüler.

Bu yeni kentlere “ portus “ yani “ dış kent “ dendi.

12. yy. da limanlar için kullanılan “ port “ kelimesi artık kentler için kullanılır olmuştı.

Bu kentlerde yaşayanlar 1007 yılında Fransa’da “ burgenses” olarak anılmaya başlandılar.

Kentlerine de Strasburg, Hamburg, Lüksemburg gibi isimler verdiler, “ Burg “ kale kentleri ifade ediyordu.

Ve bu kale kentlerde artık kent soyluların yani “ Burjuvaların “ dönemi başlayacaktı.

Kentler artık burjuvalarındı.

Kentler artık risklerin, fırsatların ve yalanların mekanıydı.

HUKUK VE YALAN

Hayatımızdaki her şey git gide bir oyuna veya gösteriye dönüştürülürken çevremizdeki her tür gelişmeye daha dikkatli gözlerle bakmalıyız.

Kapitalizm artık kaba bir sömürü düzeni değil sadece, kendini sürekli yeniden üreten ve git gide sömürü mekanizmalarını incelterek ilerleyen bir sistem.

Bedenimizi, doğamızı ele geçirmek isteyecek kadar güçlü, fütursuz ve arsız bir düzen kapitalizm.

Bu nedenle hayatın kılcal damarlarına sızıyor, sinsileşiyor, hiç fark etmediğimiz anlarda kendimizi kapitalizmi yeniden üretirken buluyoruz.

Kendimizi güdülerimize, hislerimize bıraktığımızda, faşizme veya kapitalizmi yeniden üretme ihtimalimiz artıyor.

Kapitalizmde bireyci kolaycılık pek çok isteğin temeli.

Oysa sosyalizm dikkat, özen, incelik, nezaket, düşüncelilik gerektiriyor.

Sosyalist bir dünya tasavvuru için kılı kırk yarmamız, defalarca tasarlamamız, pek çok açıdan denetlememiz, toplumsal faydayı gözetmemiz gerekiyor.

Bu yüzden sosyalizmin sıkıcı, yavan, ruhsuz olduğunu iddia ediyor kapitalizm.

Oysa kapitalizmde renkli, dünyalar, çoşkulu anlar, hazlar ve hızlar bizi bekliyor onlara göre.

Hayata hak ettiği değeri vermek için kendimizi akıntıya bırakmamız yeterli bu görüşe göre.

Kuşkusuz kendimizi kaptırdığımız bu esriklilik hali içinde tecavüze uğrayan çocukları, intihar eden gençleri, kadın cinayetlerini, emeği sömürülenlerin hak taleplerinin cop ve gaz ile karşılanmasını görmezden gelmemiz koşulu ile " Tatlı Hayatlar " yaşamaya devam edebiliriz.

**Çünkü şov devam etmeli ve gösteri durmaksızın sürmeli.
Kapitalizmin ahlakı yoktur demiştik, buna kutsalı da olmadığını ekleyelim bu kez.**

Che'nin ikonik pozundan hediyelik eşyalar yapan, biralar üreten kapitalizm, emin olun fırsatını bulursa Marx veya Mahir'i de bir tüketim nesnesi haline getirmeye çekinmeyecektir.

Kapitalizm insanın tarihini, kimyasını, fizyolojisini, doğasını anlamak ve dönüştürmek için inanılmaz paralar harcıyor, antropolojik veriler elde etmek üzere yoğun bir mesai yapıyor.

Bizim zevklerimiz ve taleplerimizi bizden daha iyi bilen telefonlarımıza gelen mesajlar ve reklamlar bunun en büyük kanıtı.

Biz kapitalizm için birer sayı ve algoritmayız, canlı veya insan değiliz.

Oysa oyun bu kavram dizilerinin önemli bir bölümü ile zıtlık içerir.

Oyun dış dünyadaki düzeni bozup geçici bir iç düzen yaratma çabasıdır aynı zamanda.

Peki hukuk ve oyun nasıl bir ilişki içindedir o halde?

Hukuk bir kurallı mücadeleler bütünüdür.

Truva Savaşı'nda Akhileus ile Hektor mücadelesinde, Akhilius'un kalkanının üzerindeki dairede bir yargıçlar heyeti temsil edilir.

Kalkandaki daire pek çok farklı şekilde karşımıza çıkacak olan " Kutsal daire" dir aslında.

Ve yargıçlarda her zaman bu kutsal dairede adalet dağıtılırlar. Daireye kutsallığını veren dış dünyadan ayrılmış ve sınırlandırılmış olmasıdır.

Gündelik karmaşadan uzak ve akışkan olmayarak zamanın sabitlenmesini sağlayan bu yerde düzen sağlanabilir ancak.

Kutsal daire zaman dışı zaman yaratır, özel zamanlar için özel yerler gereklidir çünkü.

Buradaki yargıçlar da özel insanlardır, yargılayabilenleri kimse yargılayamaz çünkü.

Onlar bir çeşit kutsal ve münzevi hayat sürmelilerdir.

Biz onların gündelik, insan yanlarını görmemeliyizdir çünkü onlar adaleti yani kutsal olanı temsil ederler.

Hakimleri, yargıçları, pazarda, kahvede, berberde göremeyiz çoğunlukla.

Onlar sanki adalet kurumlarında doğmuştur ve orada öleceklerdir.

Çünkü biz dünyevilerin, hatalıların, suçluların, grift, karmaşık ve suç üreten yaşamlarını birilerinin kutsal dairelerinden düzenlemesi gerekir.

Oysa ilkel dönemlerde hukuk bu kadar özerkleşmeden önce yani yargılayanların da yargılanabildiği dönemlerde hukuk ve oyun ilişkisi çok daha fazla iç içe geçmişti.

Davalar hem bir talih oyunu, hem bir yarış, hem de bir atışmaydı.

İbranice'de yasa kavramı ve fal açmak , kehanet belirtmek aynı kelime kökünden türemiştir.

Arapça'da rehin kelimesi ile kura çekmek kelimesi aynı kavramla ifade ediliyordu.

Herullar ve Lombardlar savaşırken iki tarafın kralı zar atarak savaşın sonucunu belirlemişlerdi.

Germanik halklar bazen toprak mülkiyetlerini bir yarış veya bir baltanın fırlatılması yoluyla elde edebiliyorlardı.

Evlilik ve eş seçimi çoğunlukla bir güç mücadelesi, müsabakaydı ve talipler çeşitli sınavları geçmek zorundaydı.

Habeşistan'daki davalarda avukatların savunmaları ve tanıkların dinlenmesi sonrası verilen arada davayı kimin kazanacağına dair bahse girmek taraflarca olağan kabul ediliyordu.

Eskimolarda şikayetçi yani davacı taraf diğer tarafı bir çeşit şarkı yarışmasına davet ederek meydan okurdu.

Bu örneklerinde gösterdiği laik yargı sistemi oluşmadan önce oyunsallıkla hukuksallık iç içe bir görünüm sergiliyordu.

Pek çok yöneticinin kahinleri, falcıları vardı, hatta 1900'lü yıllarda Rusya'yı yöneten Romanov Hanedanı'nı Rasputin adlı bir kahin şarlatanın yönlendirdiği iddia edilir.

Çağdaş bir hukuk sistemi yarattığını iddia eden Abd.'de duruşmalarda hazırlanan iddianamelerde hala eski toplumların hakaret yarışmalarının izleri görülebilir.

Yine eylemden çok retoriğin, hitabetin ön plana çıktığı bu davalarda Kutsal Roma Hukuku'na rahmet okutacak akıl oyunları, alaycılık ve hilecilik kolayca fark edilebilir.

Sofistler haksız bir davayı haklı göstermek için para alırlardı, Roma'da genç politikacı adayları kariyerlerine adet gereği çirkeflik yaparak başlar ve rezalet çıkarmaya çalışırlardı.

Kutsal Roma Hukuku'nda rakibi haksız çıkartmak üzere kullanılan bütün yöntemler, bütün müdahaleler meşru sayılmıştır.

Matem kıyafetleri giyme, hıçkırma, ağlama, yakarma, bol sayıda destekçi getirme bu mahkemelerde normal karşılanıyordu örneğin.

Ezenler için her zaman her yol mübahtı, yeter ki sonuç alınabilsindi. Sonuç olarak oyun ve hukukun birleşme noktaları aynı zamanda onların ayrışma noktalarını da besledi.

İkna etme her ikisinin ortak noktasıydı ancak oyun ikna edemezse bitiyor ve kimseye zarar vermiyorken, hukuk ikna edemediğinde zor yolunu kullanarak, hapsederek veya rehin alarak şiddetini gösteriyordu.

ZOR OYUNU HEP BOZUYORDU.

YALAN ÜZERİNE YAZILAR

